

УДК 331.101.264.24:351.74

І.І. ШВИДКИЙ, Харківський національний університет внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СЛУЖБОВО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Ключові слова: правове регулювання, службово-трудова діяльність, працівники ОВС

Метою проведення даного дослідження є виявлення місця та ролі принципів правового регулювання службово-трудових відносин, які виникають під час здійснення своїх повноважень працівниками органів внутрішніх справ. Для досягнення поставленої мети в ході дослідження ставляться наступні завдання: визначити роль та місце принципів права взагалі; вивчити сутність принципів правового регулювання; визначити ті особливості, які притаманні принципам правового регулювання службово-трудової діяльності працівників органів внутрішніх справ.

Питанню принципів правового регулювання службово-трудової діяльності працівників органів внутрішніх справ окремої уваги як такої не приділялося. Однак дана тема підіймалася в роботах таких науковців, як М.І. Іншин, В.С. Венедиктов, питання принципів права розглядалося теоретиками права – А.М. Колодієм, В.В. Лазарєвим, О.Ф. Скакун, В.І. Прокопенко та іншими.

Безумовно, правове регулювання здійснюється за допомогою певних способів та методів. Також виділяють типи правового регулювання. Методи правового регулювання залежать від того, в якій сфері здійснюється правове регулювання, тобто які суспільні відносини необхідно врегулювати. Окрім того, кожній сфері правового регулювання притаманні свої особливі принципи.

Взагалі принципи – це початок, вихідна точка, керівна ідея, основне правило поведінки. В ранній античній філософії в якості першопочатку вважали воду, повітря, вогонь, землю

тощо. Принципи розглядали як прояв необхідності або закону явищ. В логічному сенсі принцип – це центральне поняття, основа системи, що представляє собою узагальнення та розповсюдження будь-якого положення на всі явища тієї області, з якої даний принцип абстрагований. Під принципом дії, який ще інакше називають максимою, розуміють, наприклад, етичну норму, що характеризує відносини людей в суспільстві. Принципи є узагальнюючим елементом, основоположними засадами і спрямовують напрямок розвитку та дій. Принципи можна порівняти із скелетом в організмі людини. Вони – основа. Коли немає принципів будь-якого явища – це хаос, що врешті рещт призводить до розладу, а іноді і взагалі до поступового знищення даного явища. Будь-які елементи оточуючого нас середовища складаються з певних засад, принципів. Принципи є підґрунтям. При вірних, таких, що відповідають місцю та часу принципам, на доброму підґрунті будується перспективне та ефективно діюче соціальне явище. І в тому випадку, коли збудоване не виправдало себе, на основі тих же принципів можливо відродити або збудувати нове явище. Таким чином, принципи в будь-якій сфері є незамінними для нормального функціонування суспільства. Тому принципи правового регулювання, природно, також є тими підвалинами, на основі яких здійснюється правове регулювання будь-яких відносин. Отже, принципи правового регулювання – це ті керівні ідеї та основи, що пронизують правове регулювання будь-яких суспільних відносин.

Теоретики права надають різні визначення принципам права. В.В. Лазарєв та його прибічники вважають, що «принципи права – це загальнообов'язкові вихідні нормативно-юридичні положення, які відрізняються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і визначають зміст правового регулювання, виступають критерієм правомірності поведінки й діяльності учасників регульованих правом відносин» [1, с.134]. А.М. Колодій вказує: «Принципи права – це такі відправні ідеї існування права, які виражають найважливіші закономірності і підвалини даного типу держави і права, є однопорядковими

із сутністю права і становлять його головні риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю і загальною значимістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови і зміцнення певного суспільного ладу» [2, с.27].

Принципи правового регулювання, безумовно, залежать від тих суспільних відносин, які підпадають під правове регулювання. Як правильно відзначає А.М. Колодій, «безумовно, будь-які принципи, у тому числі й принципи права, – продукт людської діяльності. Вони є соціальними явищами – як за джерелом походження, так і за змістом: їх виникнення обумовлено потребами суспільного розвитку, в них відображаються закономірності суспільного життя. Без урахування цих істотних моментів неможливо пояснити й зрозуміти особливе значення принципів для послідовного узгодження людської діяльності з вимогами об'єктивних соціальних закономірностей» [2, с.7]. Тут же він робить наголос на тому, що «безперечним джерелом формування принципів правового регулювання є ідеологія, адже будь-які розумні дії людини обов'язково переслідують якусь мету, а ідеологія – це вербальна модель, що передбачає мету і виходячи з неї оцінку діянь учасників суспільних відносин» [2, с.10].

Так, під основними принципами трудового права розуміють «виражені в правових актах економічні закономірності організації суспільного виробництва і розподілу в формі основних, керівних положень, основних засад правового регулювання трудових відносин, які визначають загальну спрямованість і найбільш істотні риси його змісту. Ці основні правові положення конкретизуються в нормативних актах, якими регулюється праця робітників і службовців. Вони мають регулюючий характер, містять певний наказ, припис, регулюють поведінку. Основні принципи лежать в основі всіх норм трудового права, в основі правового регулювання праці» [3, с.69].

Беззаперечно, як і будь-які суспільні відносини, службово-трудова відносина потребують правового регулювання з метою їхнього впорядкування. Особливістю правового регулювання службово-трудова відносин працівників органів внутрішніх справ є наступне: з од-

ного боку, відносини, які виникають при укладенні трудового контракту між працівником ОВС та органом внутрішніх справ, є трудовими; такі відносини існують у сфері організації і управління сумісною працею, є внутрішньокорпоративними, їхня сутність полягає в координації, організації та управлінні сумісної праці співробітників; з іншого боку, відносини, які складаються з приводу здійснення працівниками органів внутрішніх справ своїх повноважень, виникають за межами трудового колективу органу або підрозділу внутрішніх справ, і носять адміністративно-правовий характер.

Службово-трудова діяльність органів внутрішніх справ, окрім загальних демократичних принципів, характеризується і спеціальними засадами. Ці засади відповідають основним принципам правового регулювання службово-трудова діяльності працівників органів внутрішніх справ. Відзначимо, що такі принципи обумовлюються специфікою державного органу, його структури, сфери його компетенції, особливостями поставлених перед ним завдань та виконуваних функцій. При цьому, деякі структурні елементи можуть діяти, окрім основних, притаманних взагалі органам внутрішніх справ, на додаткових принципах. Це також є похідним від особливостей кожного конкретного підрозділу та виконуваних ним завдань.

Отже, до основних принципів правового регулювання службово-трудова діяльності працівників органів внутрішніх справ відносяться: принцип забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів; принцип рівності громадян при прийнятті на службу до органів внутрішніх справ та при її проходженні; принцип поважання гідності особистості та гуманного ставлення до неї; принцип професіоналізму при здійсненні своїх службово-трудова зобов'язань; принцип компетентності працівників ОВС (даний принцип сьогодні є одним із найактуальніших); принцип дисципліни та законності; принцип персональної відповідальності за невиконання або неналежне виконання службових обов'язків; принцип чіткого розподілу компетенції між державними органами та посадовими особами; принцип оплати праці за

трудова діяльність з коштів державного бюджету або в деяких випадках за рахунок підприємств, організацій, громадян за виконання відповідних послуг; договірна система оплати праці державних службовців, яка сприяє ліквідації зрівнялівки в оплаті праці працівників з різною професійною підготовкою та різними службовими обов'язками; принцип свободи та добровільності праці; принцип договірного характеру праці; принцип визначеності трудової функції; принцип самостійності працівників органів внутрішніх справ при прийнятті рішень; принцип, який є похідним від попереднього, – відповідальності за прийняті рішення.

В.С. Венедиктов та М.І. Іншин виділяють такі специфічні для ОВС принципи: застосування примусових заходів впливу, які співвідносяться з реальною обстановкою; принцип дій, що випливають з положення презумпції невинності; принцип запобігання з боку працівників міліції будь-яких протизаконних дій та проявів жорстокості; принцип постійної гуманізації правил, інструкцій, методів і практики проведення оперативних і процесуальних дій [4, с.164]. На наш погляд, дані принципи більше характеризують діяльність працівників ОВС під час здійснення ними своїх повнова-

жень, тобто при реалізації адміністративно-правових, юридично владних функцій. Хоча вони, звичайно, відносяться до основних засад службово-трудої діяльності працівників органів внутрішніх справ в силу комплексного характеру інституту державної служби та специфічності діяльності ОВС.

Отже, правове регулювання службово-трудої діяльності здійснюється на загальних принципах, властивих державній службі, та на специфічних принципах, пов'язаних зі специфікою розглядуваного суб'єкту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Общая теория права и государства: Учебник /Под ред. В.В. Лазарева. –М.: Юрист, 1999. –520 с.
2. Колодій А.М. Принципи права України. – К.: Юрінком Інтер, 1998. –205 с.
3. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. –Х.: Фірма «Консум», 1998. –480 с.
4. Венедиктов В.С., Іншин М.І. Організаційно-правові засади проходження служби в органах внутрішніх справ України: Наук.-практ. посібник. –Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. –164 с.

Швидкий І.І. Принципи правового регулювання службово-трудої діяльності працівників ОВС // Форум права. -2008. -№ 2. -С.473-475 [Електронний ресурс]. -Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-2/08siidpo.pdf>

З'ясовані роль і місце принципів права; вивчена сутність принципів правового регулювання; визначено особливості, притаманні принципам правового регулювання службово-трудої діяльності працівників органів внутрішніх справ.

Швыдкий И.И. Принципы правового регулирования служебно-трудоваї деятельности работников ОВС

Выяснены роль и место принципов права; изучена сущность принципов правового регулирования; определены особенности, присущие принципам правового регулирования служебно-трудоваї деятельности работников органов внутренних дел.

SHvydky I.I. Principle of legal regulation of service-labor activity of workers of law-enforcement bodies

The role and place of principles of the law are found out; the essence of principles of legal regulation is investigated; the features inherent in principles of legal regulation of service-labor activity of workers of law-enforcement bodies are determined.